

Mestna občina Celje
Komisija Mladi za Celje

SLOVENŠČINA, A NE V SLOVENIJI

RAZISKOVALNA NALOGA

Avtorica:
Tea Belak

Mentor:
Črt Močivnik, prof.

Področje: slovenski jezik ali književnost

Celje, 2021

I. osnovna šola Celje

SLOVENŠČINA, A NE V SLOVENIJI

RAZISKOVALNA NALOGA

Avtorica:
Tea Belak, 9. razred

Mentor:
Črt Močivnik, prof.

Področje: slovenski jezik ali književnost

Mestna občina Celje, Mladi za Celje
Celje, 2021

POVZETEK

Slovensko zamejstvo obsega tista obmejna območja štirih držav (Madžarske, Avstrije, Italije in Hrvaške), kjer Slovenci živijo že stoletja, z matično domovino pa so zamejski Slovenci povezani na kulturnem, izobraževalnem, gospodarskem in političnem področju. V raziskovalni nalogi sem iskala odgovore na vprašanja, kako je s položajem slovenščine izven slovenskih meja. Ohranjanje in razvijanje slovenščine je v zamejstvu sistematično urejeno in nudi dovolj priložnosti za jezikovne in kulturne stike s Slovenijo. Pomembno vlogo pri ohranjanju slovenščine imajo šole s slovenskim učnim jezikom in dvojezične šole. Skrb za Slovence v zamejstvu in po svetu je ena izmed temeljnih in prednostnih nalog države Slovenije. Strokovno podporo organizacijam in učiteljem nudi tudi Zavod Republike Slovenije za šolstvo. Najdragocenejše informacije sem pridobila s pomočjo intervjujev svetovalk za šolstvo. Poznavanje področja sem raziskala s spletno anketo, ki sem jo opravila med osnovnošolci zadnje triade. V teoretičnem delu sem z metodo dela z viri in literaturo nadgradila svoje vedenje o delovanju slovenskih zamejcev in povezovanju držav. V drugem delu naloge sem z metodami anketiranja in intervjuja zbrala informacije, s katerimi sem potrdila ali ovrgla zastavljene hipoteze.

Ključne besede: zamejci, slovenščina, jezikovna politika, šola

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	6
1.1	OPIS RAZISKOVALNEGA PROBLEMA	6
1.2	NAMEN RAZISKOVALNE NALOGE	7
1.3	HIPOTEZE	7
1.4	METODE RAZISKOVALNEGA DELA	7
1.4.1	Metoda dela z viri in literaturo	8
1.4.2	Metoda intervjuja	8
1.4.3	Metoda anketiranja	8
2	TEORETIČNI DEL	9
2.1	ZAMEJCI V AVSTRIJI	11
2.2	ZAMEJCI V ITALIJI	13
	Ohranjanje slovenskega jezika in identitete v šolstvu	13
2.3	ZAMEJCI NA MADŽARSKEM	15
	Ohranjanje slovenskega jezika in identitete v šolstvu	15
2.4	ZAMEJCI NA HRVAŠKEM	16
3	EMPIRIČNI DEL	17
3.1	Intervjuji z gospo Duhovnik (zamejci v Italiji), gospo Perger (zamejci na Madžarskem) in gospo Pirnat (zamejci v Avstriji)	17
3.2	ANALIZA INTERVJUJEV	28
3.3	ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA ZA UČENCE	31
4	SKLEPNE UGOTOVITVE	47
5	ZAKLJUČEK	49
6	VIRI IN LITERATURA	51
7	PRILOGE	52
7.1	ANKETNI VPRAŠALNIK ZA UČENCE	52

Kazalo tabel

Tabela 1: Anketiranci glede na spol in razred	32
Tabela 2: Analiza 3. anketnega vprašanja glede na spol	32
Tabela 3: Analiza 4. a) vprašanja glede na razred	33
Tabela 4: Analiza 4. b) vprašanja glede na razred	34
Tabela 5: Analiza 4. c) vprašanja glede na razred.....	34
Tabela 6: Analiza 5. anketnega vprašanja glede na razred	36
Tabela 7: Analiza 6. anketnega vprašanja glede na razred	38
Tabela 8: Največkrat navedeni razlogi.....	38
Tabela 9: Analiza 7. anketnega vprašanja glede na razred	39
Tabela 10: Analiza 8. anketnega vprašanja glede na razred	40
Tabela 11: Analiza 9. anketnega vprašanja glede na razred	42
Tabela 12: Analiza 10. anketnega vprašanja glede na razred	43
Tabela 13: Analiza 11. anketnega vprašanja glede na razred	45
Tabela 14: Najpogostejši odgovori 12. anketnega vprašanja.....	46

1 UVOD

Prvi stik z (maternim) jezikom nas zaznamuje za vse življenje. Daje nam občutek toplote, varnosti, vzbuja domačnost, srečo, ponos. V njem mislimo, pišemo, se sporazumevamo. Uporaba slovenščine je velik privilegij, ki se ga Slovenci dostikrat ne zavedamo. Uporabljamo jo na vsakem koraku. Ohranja se preko pesmi, knjig, rekov ...

Slovenščina je zelo pester in raznolik jezik. Govori ga okoli 2.5 milijona govorcev po svetu, od katerih jih večina živi v Sloveniji. Glede na število govorcev ima razmeroma veliko narečij, teh je kar 50. Prav tako je eden izmed redkih jezikov, ki še uporablja dvojino.

V Sloveniji je raba slovenščine samoumevna. Pogostokrat pa pozabljamo, da se slovenščina ne uporablja zgolj znotraj Republike Slovenije, temveč tudi med slovenskimi zamejci, ki živijo v obmejnih državah (tj. v Italiji, Avstriji in na Madžarskem ter Hrvaškem). Zamejskih govorcev je kar 150.000. Ti slovenščino ohranjajo preko raznih društev, radijskih oddaj, časopisov, revij in glasil.

Pri snovanju raziskovalne naloge sem se vedno znova vračala k vprašanju, kakšna je raba slovenščine med zamejci ter kako se ohranja. Z mentorjem sva presojala, katere poti ubrati, da pridobim relevantne odgovore. V izjemno oteženih okoliščinah (zaradi epidemije), sva se odločila za spletni intervju z govorniki iz vsake izmed mejnih držav.

1.1 OPIS RAZISKOVALNEGA PROBLEMA

Pri pouku slovenščine in geografije vsako leto namenimo nekaj časa področju o zamejskih Slovencih. Spoznavamo njihov položaj, življenje in pravice. Pri tem smo mdr. spoznali pojme, kot so materni, prvi, drugi/tuji jezik in državni jezik, nikoli pa nismo podrobneje govorili o položaju, rabi ali ohranitvi slovenščine na dvojezičnih območjih. Zanimalo me je, kakšna je realna slika uporabe

slovenščine, na kakšen način se ohranja onstran državne meje. Zanimalo me je tudi, kakšen je položaj jezika v šolskem sistemu.

1.2 NAMEN RAZISKOVALNE NALOGE

Raziskovalno nalogo sem pripravila z namenom, da:

- podrobneje raziščem rabo slovenščine v zamejskem prostoru;
- ugotovim podobnosti in razlike pri ohranjanju slovenščine v sosednjih državah, tj. v Avstriji, Italiji, na Madžarskem in Hrvaškem;
- ugotovim, kako je s slovenščino v šolah;
- izpostavim načine ohranjanja avtohtonega slovenskega jezika ali narečij;
- raziščem vpliv epidemije korona virusa na rabo slovenščine.

1.3 HIPOTEZE

Pred raziskovalnim delom sem si zastavila naslednje hipoteze:

H 1: Slovenska literatura je v zamejskih knjižnicah dobro zastopana.

H 2: Zanimanje za učenje slovenščine se v zadnjem desetletju zmanjšuje.

H 3: Slovenščina se ohranja predvsem pri starejših generacijah, pri mlajših se izgublja.

H 4: Osnovnošolci o slovenskih zamejcih vedo le osnovne podatke.

H 5: Zdravstvena epidemija je negativno posegla v pouk slovenščine v zamejstvu.

1.4 METODE RAZISKOVALNEGA DELA

Pri pripravi raziskovalne naloge sem uporabila naslednje metode raziskovanja:

- metodo dela z viri in literaturo,
- metodo intervjuja,
- metodo anketiranja.

1.4.1 Metoda dela z viri in literaturo

Ustrezno literaturo za uporabo pri raziskovalni nalogi sem najprej poiskala preko spletnega učbenika e-učbeniki, Zavoda za šolstvo RS in portala Gov.si. V veliko pomoč so mi bile dokumentarne in radijske oddaje, objavljene na spletni strani RTV Slovenija. Pregledala sem spletne strani zamejskih društev. Nekatero vire sem poiskala tudi v delovnem zvezku za slovenščino in učbeniku za geografijo.

1.4.2 Metoda intervjuja

Uporabila sem metodo strukturiranega intervjuja. Vprašanja sem po elektronski pošti posredovala govornicam iz vsake izmed obmejnih držav, ki so zaposlene na Zavodu Republike Slovenije za šolstvo in skrbijo za področje slovenščine izven meja matične države. S strani sogovornic sem želela pridobiti konkretne podatke, predvsem glede položaja slovenščine v zamejstvu, načinu ohranjanja narečjih ter posledicah epidemije na učenje. Od odgovorov sem želela pridobiti njihova stališča in mnenja, s katerimi bi lažje potrdila ali ovrgla hipoteze. Za posredovanje vprašanj preko elektronske pošte sem se odločila zato, da so imeli intervjuvanci možnost vsebinske priprave odgovorov in daljši čas za posredovanje odgovorov.

1.4.3 Metoda anketiranja

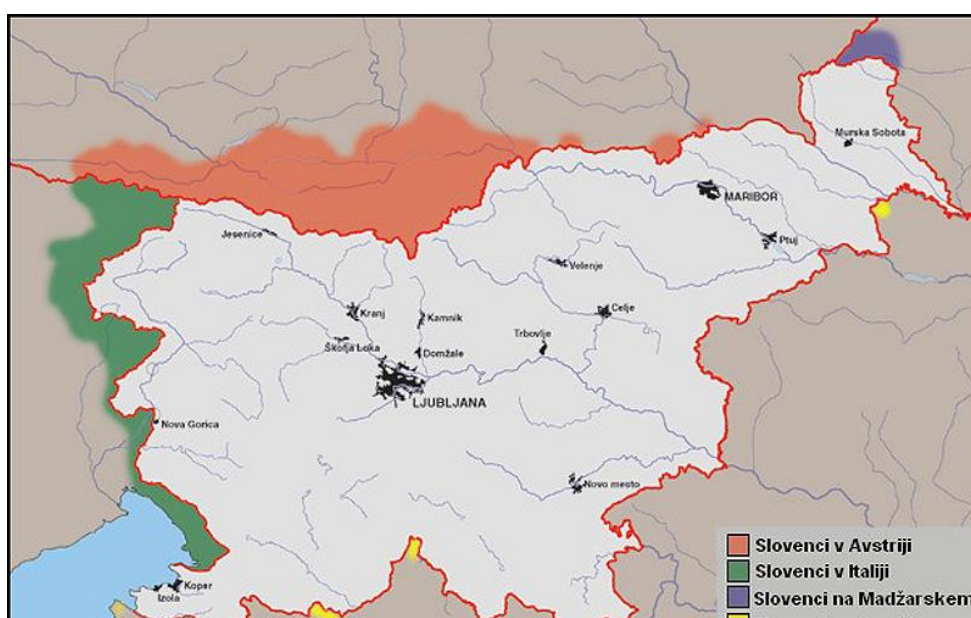
Z anketnim vprašalnikom sem želela pridobiti podatke, ki bi pomagali pri preverjanju postavljenih hipotez raziskovalne naloge. Anketni vprašalnik je bil anonimen in sestavljen iz dvanajst vprašanj. S petimi sem preverila znanje učencev, s šestimi njihovo mnenje. Po prejetju izpolnjenih vprašalnikov sem izločila neveljavne vprašalnike. Z metodo zbiranja in obdelave podatkov sem odgovore vpisala v preglednice. Dobljene rezultate sem predstavila v obliki grafov in preglednic ter jih komentirala.

Anketni vprašalnik sem januarja 2021 razdelila v izbrane oddelke od 6. do 9. razreda, saj sem predvidevala, da starejši učenci o zamejstvu vedo več. Skupno je bilo razdeljenih 173 anketnih vprašalnikov (85 jih je bilo veljavnih), in sicer 19 v šestem razredu, 22 v sedmem, 17 v osmem in 27 v devetem razredu. Oseminosemdeset jih je bilo delno neveljavnih, saj anketiranci niso odgovorili na vsa vprašanja ali pa so vprašanje razumeli napačno (npr. na vprašanje, kako je epidemija posegla v področje zamejskega šolstva, so podali odgovore za slovensko šolstvo).

2 TEORETIČNI DEL

Slovensko prebivalstvo, katerega domovi so zaradi zgodovinskih in političnih razlogov ostali zunaj matične države – v Avstriji, Italiji, na Madžarskem in Hrvaškem – imenujemo zamejci (SSKJ: zamejec -jca m (ê) *pripadnik slovenske narodne skupnosti, ki živi za državno mejo z Avstrijo, Italijo, Madžarsko*, dostop 9. 3. 2021).

Le-teh je skupno danes 150.000 in imajo status narodne manjšine. Njihov materni jezik je slovenščina. Z matično domovino so povezani kulturno, izobraževalno, gospodarsko in politično. Najmočnejša in največja je slovenska narodna manjšina v Republiki Italiji, najmanj številčna pa slovenska narodna manjšina v Republiki Hrvaški.

Slika 1: Območje slovenskih zamejcev

Kot manjšinska skupnost imajo pravico do:

1. uporabe svojega jezika v javnosti: radio, televizija in tisk, prometni znaki idr.;
2. učenja maternega jezika v šolah, kjer pouk poteka v manjšinskem jeziku;
3. uporabe svojega jezika v javnih ustanovah in dvojezičnih dokumentih;
4. v parlamentu ima vsaka narodnostna manjšina enega predstavnika (dostop eucbeniki.sio.si, 20. 11. 2020).

JEZIKOVNA POLITIKA

Peti člen Ustave RS določa, da je Republika Slovenije dolžna skrbeti za Slovence po svetu. Z 9. členom pa se je zakonsko obvezala k skrbi in razvoju slovenskega jezika med Slovenci po svetu.

Glavna politična nosila sodelovanja med RS in Slovenci po svetu sta Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in Komisija Državnega zbora RS za odnose s Slovenci v zamejstvu, pomagajo jim konzulati.

Zakon o javni rabi slovenščine določa, da je Slovenija dolžna skrbeti za učenje in ohranjanje slovenščine.

Slovenija je dolžna za:

- spodbujanje učenja slovenščine v okviru obstoječih šolskih sistemov za zamejske, zdomske in izseljenske otroke (usposabljanje učiteljev in asistentov iz Slovenije, razvoj klasičnih, interaktivnih in kombiniranih učnih gradiv, organizacija poletnih šol slovenščine, izmenjave med šolami),
- vzpostavljanje sistema za preverjanje in certificiranje znanja slovenščine kot prvega jezika za tiste, ki se šolajo oz. so se šolali zunaj Slovenije,
- povečanje števila učiteljev slovenščine na evropskih šolah v Bruslju in Luksemburgu,
- usposabljanje in izobraževanje pedagoških delavcev v dvo- in večjezičnih okoljih,

- promoviranje jezika in države (štipendiranje, projekti za ohranjanje narečij, medijska podpora ipd.),
- raziskovanje jezikovnopolitične situacije v zamejstvu, izseljenstvu in zdomstvu,
- spodbujanje zamejske medijske in kulturne dejavnosti, pa tudi slovenskih medijev pri vključevanju problemov slovenskih zamejcev,
- omogočanje dostopnosti slovenskega radia in televizije.

2.1 ZAMEJCI V AVSTRIJI

Ocena o številu pripadnikov skupnosti se giblje do okoli 50.000. Ti poseljujejo zvezni avstrijski deželi Koroško in Štajersko. V Avstrijski državni pogodbi so opredeljeni kot narodna manjšina, v relevantni avstrijski zakonodaji pa kot narodna skupnost (dostop gov.si, 25. 11. 2020).

Na Koroškem živijo v dolinah Zilja, Rož in Podjuna, spodnji Labodski dolini, na Gurah, med Dravo in Celovcem ter severneje do Djekš in Kostanj. Na Štajerskem so naseljeni predvsem v Radgonskem kotu in na nekaj drugih območjih ob slovensko-avstrijski meji (Sobota, Arnež, Ivnik, Lučane in druga) (dostop gov.si, 25. 11. 2020).

Ohranjanje slovenskega jezika in identitete v šolstvu

Ohranjanje slovenskega jezika je ključnega pomena. Na Koroškem delujejo številne dvojezične šole (75) in vrtci. Nadaljnje šolanje v slovenščini je mogoče na Zvezni realni gimnaziji, Dvojezični trgovski akademiji in Višji šoli za gospodarske poklice v Št. Petru. Nekaj več kot 30 % učencev (2000) je prisotnih pri dvojezičnem pouku, na katerega se morajo predhodno prijaviti. Neprijavljeni učenci so deležni le nemškega pouka. Ob koncu 4. razreda se učenci vpišejo na srednjo šolo, kjer je slovenščina umaknjena iz učnih programov. Mogoče se jo je učiti le še kot dodatni obvezni predmet ali kot izbirni predmet. Izjema je le Zvezna realna gimnazija za Slovence, tam je slovenščina učni jezik pri vseh predmetih. Tudi na katerih fakultetah (Gimnazija Velikovec, Celovec, Beljak ...) poučujejo slovenščino (dostop ZŠRS, 10. 12. 2020).

Ohranjanje slovenske identitete

Pomembno vlogo pri ohranjanju slovenščine imajo tudi mediji in založbe. Tedensko izhajata časopisa Novice in Nedelja, vsakodnevno oddajata radia ORF in Agora. Spored poteka v slovenskem jeziku. Na isti frekvenci je oddaja Dober dan, Koroška. Svoja glasila izdajajo številna društva (dostop gov.si, 30. 11. 2020).

Pravno varstvo manjšine

Koroški Slovenci so prvi udarec doživeli leta 1958, ko je Avstrija ukinila Uredbo o obveznem dvojezičnem pouku na ljudskih šolah na južnem Koroškem. Zaradi ukinitve se je zdaj k dvojezičnem pouku potrebno posebej prijaviti. Leta 1976 je bil sprejet Zakon o narodnostih, leta 2011 pa ustavni zakon, ki je določal dvojezične napise.

Slika 2: Dvojezični napis na Koroškem

2.2 ZAMEJCI V ITALIJI

V Italiji naj bi bilo okoli 80.000 zamejskih prebivalcev. Ti živijo na treh geografskih območjih avtonomne dežele Furlanije: na Tržaškem, Goriškem in Videmskem. Dežela Furlanija uživa poseben status, s tem pa so povezana tudi finančna sredstva, prav zaradi prisotnosti jezikovne manjšine na njenem ozemlju.

Ohranjanje slovenskega jezika in identitete v šolstvu

Pri ohranitvi slovenske narodne skupnosti je najpomembnejše šolstvo v slovenskem učnem jeziku, ki vključuje mrežo vrtcev, osnovnih šol ter nižjih in višjih srednjih šol na Tržaškem in Goriškem. Gre za enojezične šole. Edina šola v Videmski pokrajini, kjer se poučuje tudi v slovenščini, je dvojezičen slovensko-italijanski šolski center Pavla Petričiča v Špetru. Pomanjkanje slovenščine v šolah v Kanalski dolini, Reziji in Terski dolini skušajo izboljšati s tečaji slovenščine za otroke in odrasle. V okviru šol izvajajo dva učna modela. Prvi (Tržaška, Goriška), kjer so vrtci in šole s slovenskim jezikom enaki kot na vseh šolah v Italiji, drugi pa raba dvojezičnega sistema. Na razredni stopnji deluje 30 šol, na predmetni pa 10 dvojezičnih šol. Skupno jih obiskuje 4300 otrok. Slovenske šole so namenjene učenju slovenščine ter odraščanju v obeh jezikih in kulturah (dostop gov.si in zšrs.si, 11. 12. 2020).

Ohranjanje slovenske identitete

Za ohranjanje slovenskega jezika imajo pomembno vlogo tudi mediji in založbe, ki redno izdajajo in oddajajo vsebine v slovenščini. Časopis Primorski dnevnik izhaja dnevno, tedensko pa Novi glas in Novi Matajur, dvakrat mesečno Dom in mesečno Mladika. Izhaja tudi nekaj mladinskih revij ter več krajsih glasil. Dnevno (v slovenščini) oddaja radijski program radia Trst A ter ena ura televizijskega sporeda (dostop gov.si, 13. 11. 2020).

Pravno varstvo manjšine

V Italijanski ustavi je zapisanih nekaj členov glede slovenske narodne manjšine (Zakon o zaščiti jezikovnih manjšin v Italiji in Zakon o zaščiti slovenske jezikovne manjšine). Zaščitni zakon obsega manjšinsko skupnost, jezikovne pravice in dvojezičnost v javnem življenju, zagotavlja obstoj šolskih in kulturnih institucij ter finančna sredstva.

Slika 3: Dvojezični napis v Italiji

Slika 4: Časopis slovenskih zamejcev v Italiji

2.3 ZAMEJCI NA MADŽARSKEM

Slovenci na Madžarskem so priznana narodnost. Avtohtona slovenska poselitev obsega sedem vasi južno od Monoštra in reke Rabe, to je tako imenovano Porabje oz. Slovensko Porabje. Po ocenah šteje slovenska narodna skupnost na Madžarskem okoli 5.000 pripadnikov.

Ohranjanje slovenskega jezika in identitete v šolstvu

V Porabju delujejo štirje vrtci in dve osnovni šoli, ki so opredeljeni kot narodnostni, torej dvojezični. Na osnovni šoli Monošter in na Srednji strokovni šoli za gostinstvo je slovenščina opredeljena kot predmet. Pet narodnostnih vrtcev in dve dvojezični šoli obiskuje 260 otrok. Ti se po 5 ur tedensko učijo slovensko, imajo pa možnost še ene dodatne ure, pri polovici ostalih predmetov je prisotna dvojezičnost (odvisno od dvojezičnosti učitelja).

Ohranjanje slovenske identitete

V Sakalovcih deluje Slovenska uprava. V Porabju redno izhaja slovenski tednik Porabje, 4 ure dnevno v slovenščini oddaja radio Monošter, tedensko se pripravlja 25-minutna televizijska oddaja Slovenski utrinki. Slovenska narodna skupnost je zaščiten z zakonodajo. Leta 1974 so v madžarsko ustavo vključili določilo o varstvu manjšin. Let 2011 je Madžarska sprejela novo ustavo, ki ne vključuje manjšin ampak narodnosti.

Pravno varstvo manjšine

Slovenska narodna skupnost je zaščiten z zakonodajo. Leta 1974 so v madžarsko ustavo vključili določilo o varstvu manjšin. Let 2011 je Madžarska sprejela novo ustavo, ki ne vključuje manjšin ampak narodnosti. V prejšnji ustavi je bil poseben člen, ki je obsegal zaščito manjšin, v novi pa so manjšine omenjene neposredno. Člen o jeziku določa, da država zaščiti madžarski jezik, spoštuje pa ostale jezike. Slovenija in Madžarska sta podpisali tudi dva sporazuma na področju varstva narodnih manjšin. V madžarskem pravnem redu so bile manjšine definirane v Zakonu o pravicah in etičnih manjšin (iz leta

1993). Konca leta 2011 je madžarski parlament sprejel zakon o pravicah narodnosti.

Slika 5: Dvojezična tabla na Madžarskem

2.4 ZAMEJCI NA HRVAŠKEM

Slovinci so v Republiki Hrvaški uradno priznana narodna manjšina. Živijo na območju Istre, Gorskega Kotarja, Obkolja in Obstelja. Večina jih živi izven omenjenih območjih. Tja so se preselili zaradi zaposlitve ali šolanja.

Ohranjanje slovenščine

Hrvaška zakonodaja manjšinam daje pravico do pouka v maternem jeziku na treh nivojih. Šolarji slovenščino pogosto izberejo kot obvezni izbirni predmet. Učenci imajo marsikje na voljo tudi dopolnilni pouk slovenskega jezika in kulture z učiteljicami iz Slovenije. Najmočnejši faktor ohranjanja slovenščine so društva. Teh je skupno le 18, vsa pa se povezujejo v eno veliko – Zvezo slovenskih društev na Hrvaškem.

Pravno varstvo manjšine

Slovenci so status manjšine pridobili šele ob osamosvojitvi Republike Hrvaške. Ustava, objavljena v letu 1990, je omenjala slovensko manjšino in ji zagotavljala zaščito. Leta 1997 je bila ustava spremenjena, iz besedila je bila slovenska manjšina izpuščena. Leta 2010 so bili spet omenjeni. Določen je Ustavni zakon o pravicah narodnih manjšin na Hrvaškem iz leta 2002. Slovenci zaradi svojega manjšega števila žal niso uspeli udejanjiti vseh ponujenih pravic.

3 EMPIRIČNI DEL

Uporabo slovenščine v zamejstvu sem želela predstaviti kar se da realno, zato sva se z mentorjem odločila kontaktirati uslužbenke Zavoda RS za šolstvo, ki deluje v zamejstvu, saj imajo s tem dolgoletne izkušnje in imajo obširen vpogled v šolski sistem. Vsem sem poslala vprašalnik, sestavljen iz desetih vprašanj. Dve vprašanji sta bili osebne/spoznavne narave, ostala pa so se nanašala na slovenščino v šolskem sistemu, povezavi med državama ter vpliv epidemije. Intervjuji so bili opravljeni v decembru 2020, sredi jesenske epidemije.

3.1 Intervjuji z gospo Duhovnik (zamejci v Italiji), gospo Perger (zamejci na Madžarskem) in gospo Pirnat (zamejci v Avstriji)

1. Kako ste se znašli na poklicni poti oz. delovnem mestu, ki ga opravljate danes? Koliko časa že spremljate področje šolstva v zamejstvu?

Če informacija ni preveč osebne narave, vas prosim še za kratko osebno predstavitev in na kakšen način ste še povezani z zamejskimi Slovenci.

Ga. Duhovnik: Po šolanju v Ljubljani in zaključenem študiju na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani (profesorica slovenščine in diplomirana etnologinja) sem 15 let opravljala delo lektorice slovenščine na tujih univerzah, v Krakovu/Poljska in nato v Italiji, v Vidmu in Padovi. Ob tem sem septembra 1983, ko sem se preselila v Devin na Tržaško, pričela kot zunanja sodelavka

poučevati tudi na mednarodni šoli – UWC Adriatic, in sicer slovenske dijake, ki v dvoletnem šolskem programu IB izberejo slovenščino kot svoj maturitetni predmet. Na daljavo učim tudi slovenske dijake, ki so na UWC šolah po svetu. Od februarja 1997 sem zaposlena na Zavodu RS za šolstvo kot svetovalka za slovenske šole v Italiji, in sicer na organizacijski enoti v Kopru, kjer je moje delovno mesto. Ker ne bi mogla vstopati v slovenske šole v Italiji brez uradne napotitve v tujino, me tudi Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport RS, skladno z meddržavnimi dogovori, imenuje za predstavnico RS za šolstvo Slovencev v Italiji in imam tako še svojo pisarno v Uradu za slovensko šolo na Deželnem šolskem uradu za Furlanijo Julijsko krajino, ki ima svoj sedež v Trstu.

V času mojega šolanja in študija se je v Sloveniji pogosto omenjalo t .i. »enotni kulturni prostor«, zato mi zahodni rob primorskega prostora od Milj do Trbiža ni bil nepoznan. Nato sem spoznala svojega bodočega moža, ki je Slovenec iz Devina, ko je študiral v Ljubljani. Po moji prvi službi lektorice na univerzi v Krakovu in po letu življenja in dela v Ljubljani sva se septembra 1983 preselila v Devin in od takrat sem doma tako v Ljubljani kot z leti tudi vedno bolj na Tržaškem. Da kot pedagoška svetovalka živim med Slovenci na Tržaškem, mi prav gotovo ne omogoča le boljše poznavanje tukajšnjega šolskega in tudi siceršnjega okolja; z leti so me sprejeli za svojo, kar mi seveda omogoča več tesnih sodelavcev in boljše uresničevanje delovnih ciljev.

Ga. Perger: Moja pedagoška poklicna pot se je začela na Srednji dvojezični šoli v Lendavi, kjer sem se po diplomu na FF v Ljubljani zaposlila kot profesorica slovenskega jezika in književnosti. Tam sem bila skoraj 9 let. Potem so me z Zavoda za šolstvo, Območna enota Murska Sobota, povabili, da se prijavim na delovno mesto pedagoške svetovalke za šolstvo Slovencev v Porabju na Madžarskem. Po tehtnem premisleku sem se odločila in od 1. novembra 1992 opravljam to službo. Področje šolstva torej spremljam skoraj 30 let. Vmes sem s področja jezika v zamejstvu (sociolingvistična tema) leta 2005 opravila tudi znanstveni magisterij. Konkretno sem s Porabjem osebno povezana »čustveno in srčno«, saj večino časa preživim tu. Z dvojezičnostjo pa sem povezana družinsko – moj partner je prekmurski Madžar in najin 17-letni sin je

uravnoteženo dvojezičen, saj v družini enakovredno uporabljamo slovenski in madžarski jezik.

Ga. Pirnat: Na zavodu za šolstvo je zamejstvo umeščeno v mednarodno sodelovanje, v katerem delam in ta naloga mi je bila dodeljena pred 15 leti. Smo tri svetovalke, ki skrbimo za podporo zamejskemu šolstvu. Skrbimo tako za izobraževanje učiteljev kot za razne izmenjave in ekskurzije dijakov. Vsaka svetovalka skrbi za svoje področje. Vsako področje pa ima svoje posebnosti.

2. Kako je področje šolstva urejeno v zamejstvu? Kako je poskrbljeno za učenje slovenščine? Kako je z dostopom slovenske literature v knjižnicah?

Ga. Duhovnik: Slovenske šole so bile na Tržaškem in Goriškem že iz časa naše skupne avstro-ogrske države, drugače je bilo v Benečiji, ki je pripadala večino časa Beneški republiki. V 20. letih 20. stoletja je z rapalsko mejo in fašizmom slovenščina v šolah (tudi v vsem javnem življenju) prepovedana. Leta 1945 anglo-ameriška uprava ponovno odpre slovenske šole.

Obstajata dva modela slovenskih šol v Italiji.

1. Šole s slovenskim jezikom na Tržaškem in Goriškem, ki imajo učne načrte kot ostale italijanske šole v Italiji, učni jezik pa je slovenski, italijanščina je samo učni predmet.
2. Dvojezična šola je samo ena, in sicer v Špetru v Benečiji na Videmskem, in sicer deluje šele od leta 1984, ko se je tam ustanovil dvojezični vrtec, ki je nato prerastel v osnovno (od 1. do 5. razreda) in nižjo srednjo šolo (od 6. do 8. razreda).

Slovenska šola je bila ob ponovnem odprtju po II. svetovni vojni namenjena predvsem pripadnikom manjšine, kar se je z leti spremenilo, saj se vanjo vpišejo vsi, ki bi se želeli slovenščine naučiti. (Italijanske šole ne nudijo pouka slovenščine kot predmeta, česar Italija v tem prostoru ni in verjetno ne bo uvedla. Nekaj oziroma zelo malo je šol, ki učencem nudijo slovenščino kot drugi

tuji jezik ali kot interesno dejavnost.) Po vstopu Slovenije v EU so se v slovensko šolo še bolj množično vpisovali učenci iz neslovenskih družin, pri čemer gre pogosto za deasimilacijo: stari starši so svoje otroke vpisovali v italijansko šolo, tudi zaradi takratnih družbenih in političnih okoliščin, zato zdaj ti sebe vidijo kot Italijane, svojim otrokom pa bi želeli nuditi znanje slovenščine in se vanjo vračajo.

Slovenščina je zato nekaterim učencem prvi jezik, mnogim drugi, ko se v družini prepletata oba jezika (slovenščina in italijanščina), mnogim pa tuji jezik, ki ga ob vstopu v vrtec/šolo ne poznajo. Slovenska šola je zato pred izzivom, kako vsem nuditi možnost, da razvijajo svojo slovenščino. Učenje slovenščine je uspešno, saj s pravimi metodami lahko dobro razvijamo komunikacijske zmožnosti.

Knjižnice imajo tako slovensko kot tudi italijansko literaturo. Šolski sistem v Italiji sicer ne pozna lik šolskega knjižničarja, zato je skrb za knjige prepuščena razrednim učiteljem in profesorjem slovenščine ter italijanščine. Seveda bi želeli imeti več knjig, za kar skrbijo šole same, delno pa k temu prispevamo tudi iz Slovenije, šolsko ministrstvo preko Zavoda RS za šolstvo in Društvo Bralna značka Slovenije, ki v zamejstvu polno deluje. Šole imajo tudi javne knjižnice, največji sta v Trstu in Gorici, manjše tudi po drugih krajih.

Ga. Perger: V Porabju je področje t. i. narodnostnega šolstva odlično urejeno, saj imajo mladi in najmlajši možnost učenja slovenščine od vrtca do konca srednje šole. Slovenščino se je možno učiti na dveh dvojezičnih šolah (Gornji Senik, Števanovci), v Monoštru pa na osnovni in srednjih šolah kot predmet, pet ur tedensko, vsi drugi predmeti pa so v madžarskem jeziku. Tudi slovenskih knjig je dovolj, le da zmanjkuje bralcev.

Ga. Pirnat: Na avstrijskem Koroškem so dvojezične ljudske šole (od 1. do 4. razreda). Skoraj polovica učencev hodi k dvojezičnemu pouku, ostali se učijo le v nemškem jeziku. Po končani ljudski šoli se učenci vpišejo v nove srednje šole ali na gimnazijo. V srednji šoli je slovenščina le še predmet, razen na slovenski gimnaziji v Celovcu, kjer je učni jezik slovenščina. Na področju srednjih šol sta

še dve dvojezični srednji šoli – Trgovska akademija in Višja šola za gospodarske poklice.

Vsaka dvojezična šolska ustanova ima lastno knjižnico, kjer se dobi literatura v slovenskem jeziku. Večja Slovenska knjižnica pa deluje v okviru Slovenskega mladinskega doma v Celovcu.

3. Kako se zamejski Slovenci povezujejo z matično državo in obratno? Ste s sodelovanjem zadovoljni? Se vezi krepijo ali slabijo?

Ga. Duhovnik: Slovenci v Italiji se povezujejo s Slovenijo; nekateri stiki so po področjih, kot so šolstvo, kultura, gospodarstvo, kmetijstvo... Velikokrat gre za stike med ministrstvi in drugimi inštitucijami. Potem pa so še stiki med ljudmi, posebej intenzivno v obmejnem prostoru, kjer sodelujejo tudi občine na obeh straneh meje. Vezi se krepijo in močnejše so tiste, ki niso formalne, ampak delovne, kar ljudi zares povezuje.

Ga. Perger: Povezave med Porabjem in Slovenijo so dobre na politični ravni, medtem ko za druga področja, na primer gospodarstvo, ne bi mogla reči tako. Obstaja veliko priložnosti, a so kljub odprtim mejam neizkoriščene.

Ga. Pirnat: Zavod za šolstvo je povezan s Šolskim Urdom za dvojezično šolstvo, ki deluje v Celovcu, s katerim koordiniramo vse dogodke v vezi izobraževanja tako učiteljev kot učencev. Z njim zelo dobro sodelujemo, vezi so močne, le da je sedaj situacija, ko se čutimo odrezane eden od drugega, a to bo minilo in zopet bomo sodelovali takoj, ko bo to mogoče.

4. Katere ustanove in mediji skrbijo za ohranjanje slovenščine? Kako je z društvi, zvezami? Se društva in mediji povezujejo z matično domovino?

Ga. Duhovnik: Slovenci v Italiji imajo svoj časopis Primorski dnevnik, več založb, javne knjižnice, svoje gledališče – SSG v Trstu, kar seveda vse krepi prisotnost slovenščine med ljudmi in v prostoru. Kulturna društva se povezuje v Zvezi slovenskih kulturnih društev, na njihovi spletni strani lahko najdemo več podatkov. Obstaja veliko športnih društev, ki tudi krepijo jezik med mladimi, povezani so v Združenje slovenskih športnih društev v Italiji, ki imajo svojo spletno stran z več informacijami. Društva in mediji se povezujejo s Slovenijo, nekaj je formalnih stikov, nekaj pa tudi bolj vsebinskih, tudi osebnih, ki so seveda bolj tvorni.

Ga. Perger: Porabski Slovenci imajo od leta 1995 svojo krovno organizacijo Državno slovensko samoupravo (DSS), njeno delovanje pretežno financira Madžarska. DSS je upravljavka dvojezičnih šol in vrtcev ter lastnica medijev, kot sta slovenski radio Monošter in časopis-tednik Porabje. Prav tako se DSS ukvarja z gospodarskim razvojem območja slovenske poselitve. Druga organizacija, ki je nastala že pred DSS, leta 1990, je Zveza Slovencev na Madžarskem (ZSM), ki je krovno kulturno društvo. Pod svojim okriljem ima slovenska društva iz vse Madžarske, kulturne skupine in skrbi za področje informiranja. Deluje v Slovenskem kulturno-informativnem centru v Monoštru in jo pretežno financira Slovenija. Povezave z matično domovino so pred korona krizo bile zelo dobre in številne.

Ga. Pirnat: Glede na to, da to vprašanje ni povezano z mojim delom, ti svetujem, da obišeš spletno stran urada za Slovence v zamejstvu in po svetu, kjer boš zagotovo našla kaj koristnega.

5. Ali v zamejstvu prevladujejo narečja ali knjižni jezik? Je veliko narečij?

(Opomba: zelo vesela bi bila, če bi kakšno poved ali preprost vsakdanji govor zapisali v narečju in knjižni slovenščini.)

Ga. Duhovnik: Narečje je še prisotno, predvsem pri starejši generaciji, pri srednji in mlajši generaciji pa opazamo, da so še prisotne posamezne narečne prvine, ki pa jim v svoji govorici povezujejo s pogovornim jezikom in tudi z italijanskimi besedami, tudi s kalki iz italijanščine. V govorni komunikaciji je torej paleta raznovrstnih govoric; v javnem nastopanju prevladuje pogovorni jezik in v posebnih govornih položajih tudi zborni jezik, pri zapisu pa seveda prevladuje knjižni jezik, k čemer teži tudi jezikovna vzgoja v šolskem prostoru.

Ga. Perger: Izvorni jezik porabskih Slovencev je porabsko narečje, porabščina, ki je pred dobrim stoletjem bilo del prekmurskega, severnogoriškega govora. Ko se je po letu 1920 Porabje znašlo ločeno od Prekmurja, so bile pretrgane tudi jezikovne vezi. Gorički govor se je širil in polnil s slovenskim knjižnim besediščem, porabščina pa z madžarskim. Ima sicer tri lokalne govore, števanovsko-andovskega, slovenskoveškega in gornjeseniškega. Narečje danes govorijo starejše in najstarejše generacije, medtem ko je pri mladih dominanten jezik madžarščina, pri najmlajših pa je to edini njihov jezik. Knjižni jezik se poučuje v šolah.

Nekaj po porabsko (s primesmi »poporabljenih« madžarskih besed, zapisala bom s slovenskimi naglasnimi znamenji): Gê lâknivan v Mónoštri. Vütro dén k pâdari. (Stanujem v Monoštru. Jutri grem k zdravniku.)

Ga. Pirnat: Da, na avstrijskem Koroškem narečja delimo v štiri skupine: podjunsko, obirsko, rožansko in ziljsko. Doma govorijo v narečju, v šoli se učijo knjižno slovenščino.

6. Ali zanimanje (v zadnjem desetletju) za slovenščino upada oz. narašča?

Ga. Duhovnik: Zanimanje za slovenščino je izrazito naraščalo v desetletju 2005–2015, po vstopu Slovenije v EU, v zadnjih letih opažamo manjši upad, kar se pozna tudi pri manjšem številu vpisov v slovenske vrtce in prve razrede osnovnih šol.

Ga. Perger: To je zelo relativno. Če gledamo statistične podatke, v vsem zamejstvu, tudi v Porabju, vpis k slovenskemu jeziku na šolah narašča. To pa nikakor ne pomeni, da je vsako leto več govorcev slovenščine, žal, prav obratno.

Ga. Pirnat: Je v rahlem upadanju, kar bolj pomeni, da se na Koroškem rodi manj otrok.

7. Kako lokalna oblast sodeluje z zamejskimi Slovenci?

Ga. Duhovnik: Lokalna oblast sodeluje s Slovenci različno; imamo tudi slovenske župane v manjših občinah in tam je seveda pozornost za prisotno slovensko prebivalstvo odlična; ko občina, kot npr. Devin Nabrežina, preide v roke italijanskega župana, se to takoj odraža v bolj formalnem odnosu, ko se sicer sklicujejo na upoštevanje slovenskega prebivalstva, v praksi pa je tega malo. Enako velja tudi za večje občine. V vseh so sicer izvoljeni tudi slovenski predstavniki, ki so lahko upoštevani ali pa prezrti, odvisno od tega, kateri politični stranki pripadajo in katera koalicija je na vladi. Slovenci v Italiji imajo trenutno tudi izvoljenega predstavnika v deželnem svetu in izvoljeno senatorko v Rimu, oba izvoljena na strankarski listi. Nima pa manjšina zagotovljenega svojega predstavnika na državni ravni, kakor to velja za narodnosti – italijanska in madžarska v RS. Predstavniki Slovencev v Italiji se zavzemajo za recipročnost tega modela, vendar (še) niso tega dosegli in se ne zdi uresničljivo.

Ga. Perger: V Porabju že desetletja ni čutiti nobene nestrpnosti večinskega madžarskega prebivalstva do Slovencev ali katere koli druge narodnosti (tu živita še nemška in romska skupnost). Tudi lokalna oblast je Slovincem zelo naklonjena.

Ga. Pirnat: Lokalne oblasti predvsem ustanavljajo dvojezične vrtce, seveda tam, kjer je izkazan interes. Odvisno je od posameznih občin pa tudi od župana, ali je naklonjen slovenski skupnosti. Je pa na dvojezičnih območjih veliko število društev, pevskih zborov, športnih društev in drugih podobnih združenj, kjer se lahko slovenska manjšina druži in uresničuje svoje cilje.

8. Ali je (zdravstvena) epidemija kakor koli posegla na področje šolstva oz. slovenščine (npr. pouk na daljavo, manj učenja v živo, posledice pri opismenjevanju idr.)?

Ga. Duhovnik: Zaprti vrtci in pouk na daljavo je bil za vse stopnje šol od marca do konca preteklega šolskega leta; v jesenskem obdobju so v prvem ciklu, vrtec osnovna in nižja srednja šola, vsi še v razredih. Pouk na daljavo je samo na višjih srednjih šolah, kar je v Sloveniji srednja šola. Seveda pouk na daljavo ne more nuditi vsega, kar velja za vse šolske sisteme v vseh državah. Posledice bodo vidne; v pestri različnosti obvladovanja slovenščine bodo posledice gotovo večje pri vseh otrocih in učencih, ki v svojem ožjem okolju slovenščine nimajo in je njihov edini stik s slovenščino šola.

Ga. Perger: Porabske šole, osnovne in srednje, tudi šole po vsej Madžarski, so v prvem valu epidemije prešle na pouk na daljavo, na kar niso bile čisto nič pripravljene. Ker je Madžarska po številu prebivalcev 5-krat večja od Slovenije, so se hitro pojavila digitalna gradiva za predmete v madžarščini, tudi eden od TV-kanalov državne televizije se je specializiral za prenos šolskih vsebin. Manjšinski jeziki, tudi slovenščina, so utrpeli precejšnjo škodo, saj je zmanjkovalo časa zanje.

Ga. Pirnat: Seveda, kot sem že omenila, je bilo leto 2020 usodno za vse naše naloge, ki jih imamo v letnem načrtu za podporo zamejskemu šolstvu. Ni bilo seminarja za učitelje, ni bilo izobraževanj za dijake ...

9. Lahko, prosim, navedete kakšnega znanega zamejskega Slovenca (s čim se ukvarja, njegov prispevek, morda tudi na področju jezika in književnosti).

Ga. Duhovnik: Med literati vam je gotovo poznan starosta slovenskih tukajšnjih pisateljev Boris Pahor, rojen davnega leta 1913; naj navedem Miroslava Košuto in Marka Kravosa, trenutnega predsednika Društva Bralna značka Slovenije, ki tudi nista več rosno mlada. Med mlajšimi bi omenila še Marka Sosiča, rojen 1958; med še mlajšimi pa bi težje omenila koga, ki bi izstopal. Pisatelj in predvsem režiser Igor Pison uspešno deluje tako v Trstu kot v slovenskem in evropskem gledališkem prostoru. Izstopajo tudi tukajšnji uspešni slovenski arhitekti.

Ga. Perger: Zame je najpomembnejši porabski Slovenec, jezikoslovec, novinar in pisatelj Francek Mukič. Kot jezikoslovec je avtor prvega učbenika za učenje slovenščine na Madžarskem, obširnega madžarsko-slovenskega frazeološkega slovarja, porabsko-knjižnoslovensko-madžarskega slovarja, še pomembnejše pa je njegovo literarno delo. Njegov roman Črnošolec (v porabščini, knjižni slovenščini in madžarščini) je prvi roman, katerega avtor je porabski Slovenec (2006). Obenem je 25 let uspešno vodil slovenski radio Monošter.

Ga. Pirnat: Najprej mi je prišla na misel Maja Handerlap s svojo knjigo Angel pozabe, v kateri opisuje življenje na Koroškem med vojno in je dobila številne nagrade.

10. Zelo vesela bom še kakšne dodatne informacije, priporočila, vašega pogleda, česar koli, kar bi osvetlilo položaj slovenščine in slovenskih zamejcev. Napišite, prosim, kar bi želeli deliti s Slovenci znotraj matične domovine.

Ga. Duhovnik: Sama sem ob prihodu v te kraje večkrat slišala, da sem »gospa od gor«, kar je bilo izključujoče; sem pa sčasoma razumela, da je vsaka manjšina nekako zazrta sama vase, pogosto samozadovoljna in

samozadostna. Obenem pa pogosto prevlada tudi pogled nekakšne ogroženosti. Od Slovenije pogosto pričakujejo tudi tisto, kar bi morali doreči sami med seboj, pa so tako kot celotni slovenski prostor razpeti na dve polovici znotraj manjšine same, kar se odraža tudi v dveh njihovih organizacijah, SKGZ- Slovenska kulturno gospodarska zveza in SSO- Svet slovenskih organizacij, ki včasih boljše včasih slabše sobivata. Obenem pa je seveda tudi dejstvo, da o Slovencih zunaj meja marsikdo v Sloveniji ne ve nič ali zelo malo. Verjamem, da nas samo pravi odnosi in konkretni stiki lahko povežejo. Vse se začne pri posamezniku in njegovi želji ali naravnosti sobivanja v širšem slovenskem jezikovnem in kulturnem prostoru.

Ga. Perger: Porabje, ta skrajni severovzhodni branik slovenstva, je svet, premalo in preveč površno znan Slovincem v matici, včasih zlorabljen, včasih malikovan, nikoli pa razumljen do konca... Občudujem vse tiste Porabske Slovence, ki ohranjajo svojo slovensko dušo, ki so, čeprav redki, naučili slovenščino svoje otroke, in tiste, ki nikoli ne rečejo, da za slovenstvo žrtvujejo svoj dragoceni čas... In želela bi razumeti vse tiste, ki niso učili svojih otrok slovensko in danes ne vedo, kje, kam in kako zasidrati svoje duše ... (opomba: citat iz članka *Na tleh leže slovenstva stebri stari ... to je slovensko Porabje danes*, ki ga je napisala ga. Perger in mi ga poslala v branje).

Ga. Pirnat: Na Zavodu za šolstvu je letni delovni načrt za delo z zamejskim šolstvom. To so stalne naloge, ki jih upravljamo v okviru finančnega plana, ki ga napravimo skupaj s šolskim ministrstvom.

Še stanje na Hrvaškem (ga. Pirnat)

Na Hrvaškem se slovenščina poučuje šele zadnjih 10 let. Uvedena je predvsem v nekatere šole v Istri (Reka, Pula, Umag). Uči se ga kot tuji jezik na nekaterih osnovnih šolah, v Varaždinski županiji pa le kot popoldanski pouk, ki poteka v osmih šolah.

3.2 ANALIZA INTERVJUJEV

Pridobljene odgovore sem analizirala in primerjala ter jih za lažji pregled rabe slovenščine na posameznih področjih razvrstila v preglednico.

a) Slovenščina v šolstvu

Italija	Madžarska	Avstrija
Šole s slovenskim učnim jezikom (učni načrt je enak kot v italijanskih šolah); le ena dvojezična šola (v Benečiji)	Možnost učenja slovenščine od vrtca do konca srednje šole; dve dvojezični šoli (Gornji Senik, Števanovci) Predmet po 5 ur tedensko v Monoštru (osnovne in srednje šole)	Koroška: dvojezične šole (od 1. do 4. razreda): polovica učencev obiskuje dvojezični pouk Srednja šola: slovenščina le predmet, izjema je le Gimnazija Celovec, kjer je učni jezik slovenščina
		Dve dvojezični srednji šoli: Trgovska Akademija in Višja šola za gospodarske poklice

b) Slovenščina v medijih

Italija	Madžarska	Avstrija
Časopis Primorski dnevnik Založbe, javne knjižnice	Slovenski radio Monošter Časopis oz. tednik Porabje	Časopis Novice in Nedelja Slovenski radio ORF in Agora
Gledališče SSG v Trstu		Oddaja Dober dan, Koroška

c) Slovenščina – društva

Italija	Madžarska	Avstrija
Društva, povezana v Zvezi kulturnih društev	Krovna organizacija: Državna slovenska samouprava DSS;	Preko 100 slovenskih društev in združenj
Veliko športnih društev v Trstu, Gorici, Vidmu	Zveza Slovencev na Madžarskem (ZSM)	Dve krovni organizaciji: Krščanska Kulturna zveza (KKZ) in Slovenska športna zveza (SŠZ)
Športna društva, povezana v Združenje športnih društev		3 politične krovne organizacije: NSKS, ZSO, SKS

d) Poseg epidemije (stanje do decembra 2020)

Italija	Madžarska	Avstrija
Pouk na daljavo le na višjih srednjih šolah	Nepripravljenost šol v prvem valu	Ni bilo seminarja za učitelje
Posledice se bodo pokazale pri učencih, ki imajo stik s slovenščino le v šoli	Pojav digitalnih gradiv za predmete v madžarščini, za slovenščino je zmanjkovalo časa	Ni bilo izobraževanja za dijake

e) Razvejanost narečij

Italija	Madžarska	Avstrija
Narečje ohranjeno pri starejši generaciji	Izvorni jezik je porabščina	Narečja, razdeljena v 4 skupine: podjunsko, obirsko, rožansko in ziljsko;
Srednja in mlajša generacija imata le posamezne narečne prvine, ki so povezana s pogovornim jezikom in italijanskimi besedami	3 lokalni govori: števanovski-andovski, slovenskoveški in gornjeseniški	doma govorijo v narečju, v šoli se učijo knjižno slovenščino
Javno nastopanje: pogovorni jezik, včasih tudi zborni	Narečje ohranjajo starejše in najstarejše generacije	/
Pri zapisu prevladuje knjižni jezik	Dominanten jezik mladih je madžarščina	/

f) Povezovanje z matično domovino

Italija	Madžarska	Avstrija
Povezanost na področju šolstva, kulture, gospodarstva, kmetijstva	Povezave dobre na politični ravni, drugje slabše	Zavod za šolstvo je povezan s Šolskim uradom za dvojezično šolstvo (Celovec)
Največkrat gre za stike med ministrstvi in inštitucijami, sodelovanje občin na obeh straneh meje intenzivno v obmejnem prostoru	Obstaja veliko priložnosti, a so neizkoriščene	Koordinacija dogodkov (izobraževanje učiteljev in učencev)
Najmočnejše vezi niso formalne, ampak delovne		

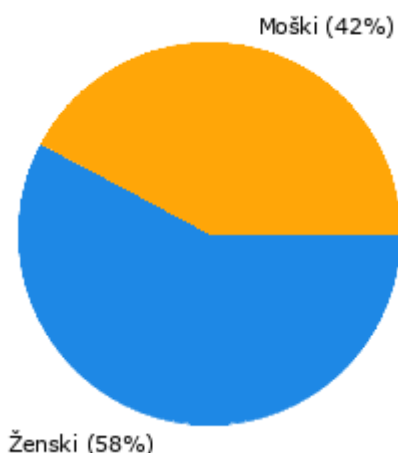
3.3 ANALIZA ANKETNEGA VPRAŠALNIKA ZA UČENCE

V januarju 2021 sem med učence 6., 7., 8. in 9. razreda razdelila spletni vprašalnik, sestavljen iz desetih vprašanj. Namen ankete je bil raziskati, kakšno predstavo oz. kakšno znanje imajo učenci o položaju slovenščine izven slovenskih meja.

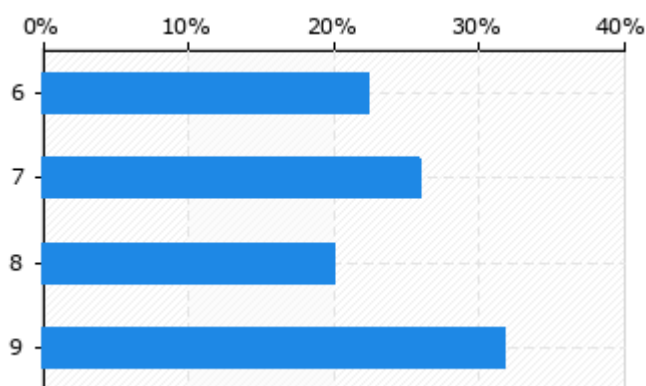
Spletno anketiranje dopušča več svobode pri oddajanju odgovorov, zato sem za veljavno sprejete ankete štela samo tiste, ki so jih učenci rešili v celoti.

Struktura anketirancev po spolu in razredu

Oddanih je bilo 173 anket, od tega 85 veljavnih, ki so jih rešili učenci od šestega do devetega razreda naše šole (58 % učenk in 42 % učencev) .

Graf 2: Anketiranci glede na spol

Graf 1: Anketiranci glede na razred

Tabela 1: Anketiranci glede na spol in razred

Razred	Učenci		Učenke	
	Število	Število	Število	%
6.	5	14	19	22.25
7.	10	12	22	25.88
8.	8	9	17	20.00
9.	13	14	27	31.76
Skupaj	36	49	85	100,00

Struktura odgovorov na 3. anketno vprašanje po spolu

Tabela 2: Analiza 3. anketnega vprašanja glede na spol

V KATERI DRŽAVI ŽIVIMO SLOVENSKI ZAMEJCI?	UČENCI	UČENKE	SKUPAJ
Avstrija, Madžarska, Italija, Hrvaška	9	10	19
Našteli tri države.	19	15	34
Našteli le dve državi.	4	4	8
Navedli le eno državo.	1	13	14
SKUPAJ UČENCI IN UČENKE	33	42	75

Iz odgovorov (75 ustreznih) je razvidno, da je večina, in sicer kar 53 učencev navedla štiri oz. tri države. Četrtnina (25 %) anketirancev je izpostavila vse obmejne države, 10 % učencev pa je naštel le dve državi. Odgovori so me presenetili, saj sem pričakovala, da bodo učenci brez težav naštel vse štiri obmejne države, v katerih živijo zamejski Slovenci.

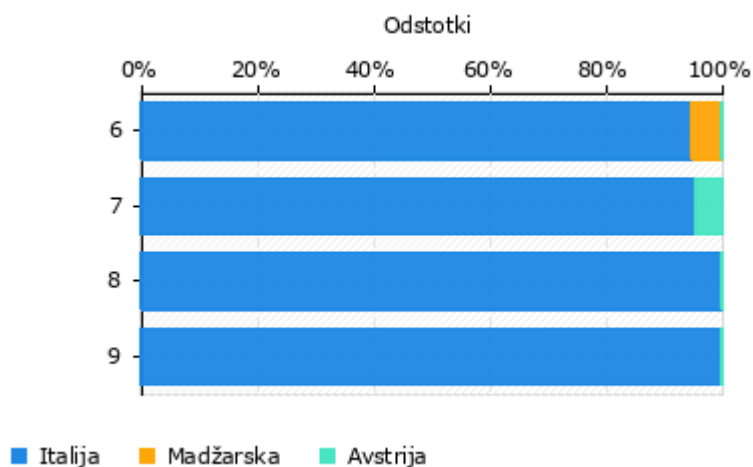
Struktura 4. anketnega vprašanja po razredih

Kje se nahajajo navedeni kraji?

a) Devin, Videm, Trst

Tabela 3: Analiza 4. a) vprašanja glede na razred

Razred	Italija	Madžarska	Avstrija	Skupaj
6.	18	1	0	19
7.	21	0	1	22
8.	16	0	0	16
9.	26	0	0	26
Skupaj	81	1	1	83

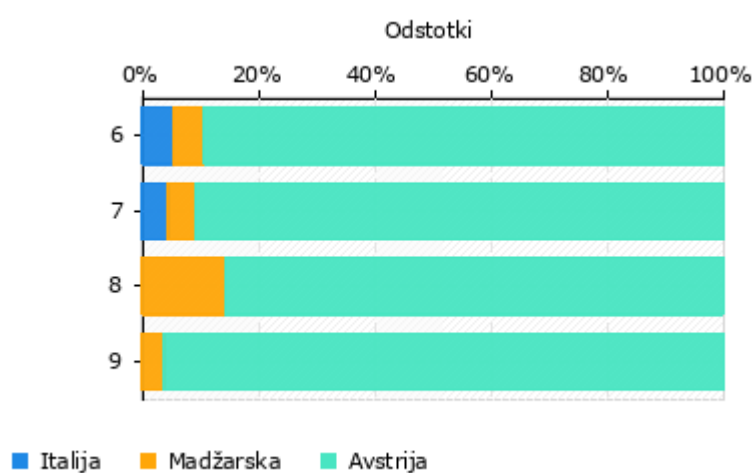
Graf 3: Analiza 4. a) anketnega vprašanja glede na razred

Učenci pri vprašanju niso imeli težav, kar 97 % je nanj odgovorilo pravilno, razen dveh učencev iz šestega in sedmega razreda, ki sta odgovorila napačno. Pričakovano sta najboljši rezultat dosegla osmi in deveti razred s 100 % pravilnostjo.

b) Radgona, Celovec

Tabela 4: Analiza 4. b) vprašanja glede na razred

Razred	Italija	Madžarska	Avstrija	Skupaj
6.	1	1	17	19
7.	1	1	20	22
8.	0	2	12	14
9.	0	1	25	26
Skupaj	2	5	74	81

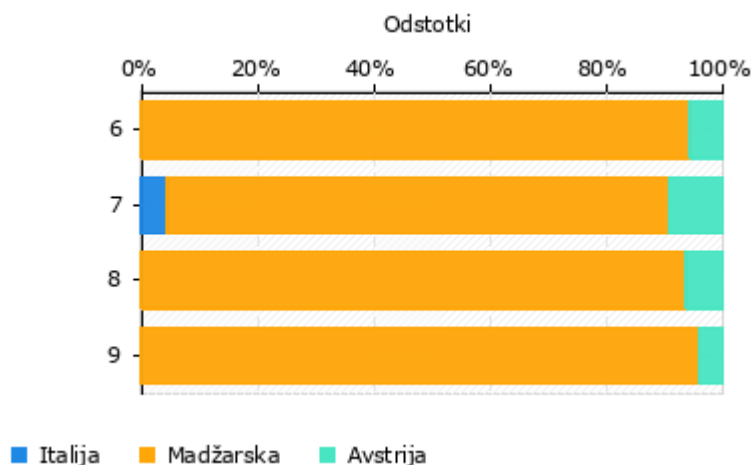
Graf 4: Analiza 4. b) vprašanja glede na razred

Na vprašanje je pravilno odgovorilo 91 % vseh učencev. Ponovno je najvišji rezultat dosegel 9. razred z 99 % pravilnostjo, ostali razredi pa s 89 % pravilnostjo.

c) Gornji Senik, Monošter

Tabela 5: Analiza 4. c) vprašanja glede na razred

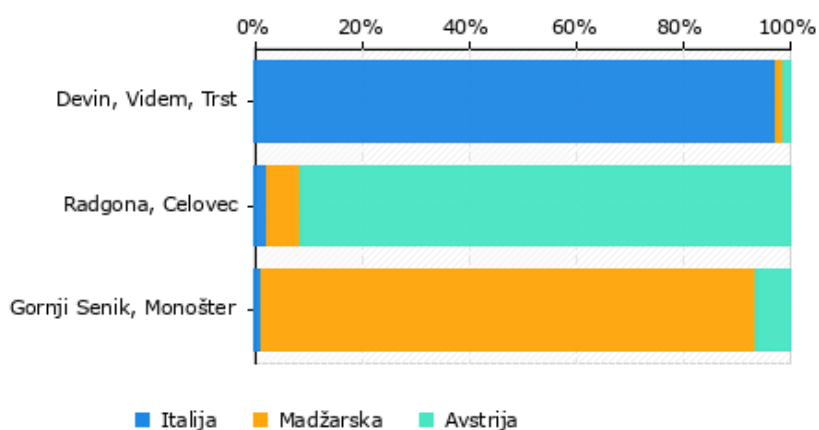
Razred	Italija	Madžarska	Avstrija	Skupaj
6.	0	17	1	19
7.	1	19	2	22
8.	0	15	1	16
9.	0	24	1	26
Skupaj	1	75	5	81

Graf 5: Analiza 4. c) vprašanja glede na razred

92 % učencev je na vprašanje odgovorilo pravilno. Tokrat so nanj največkrat pravilno odgovorili učenci osmega razreda.

Struktura 4. anketnega vprašanja (splošno)

Graf 6: Analiza splošnega znanja učencev

Analiza vprašanja je pokazala, da se večina učencev zna orientirati oz. razvrstiti kraj glede na državo. Najvišji rezultat so dosegli pri a) vprašanju s kar 97 % pravilnostjo. Pričakovano sta najvišje rezultate dosegla osmi in deveti razred.

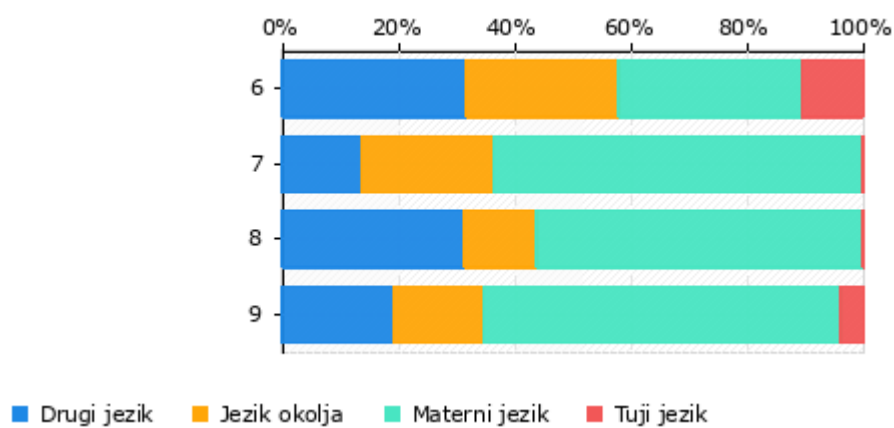
Struktura 5. anketnega vprašanja glede na razred

Slovenščina je za pripadnike slovenskih manjšin (zamejske Slovence):

- a) drugi jezik
- b) jezik okolja
- c) materni jezik
- d) tuji jezik

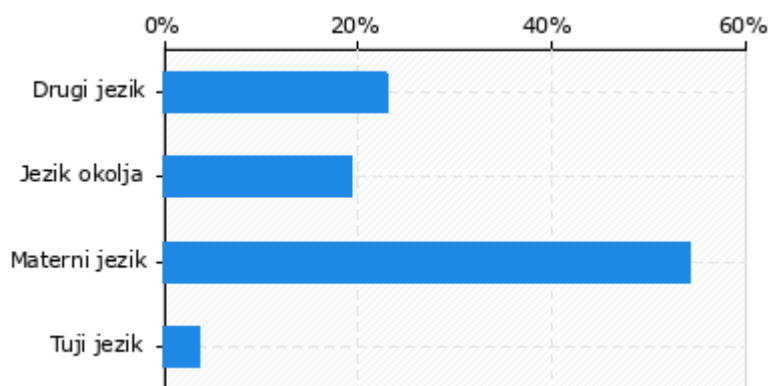
Tabela 6: Analiza 5. anketnega vprašanja glede na razred

Razred	Drugi jezik	Jezik okolja	Materni jezik	Tuji jezik	Skupaj
6.	6	5	6	3	19
7.	3	5	14	0	22
8.	5	2	9	0	16
9.	5	4	16	1	26
Skupaj	19	16	45	3	83

Graf 7: Analiza 5. anketnega vprašanje glede na razred

Struktura 5. anketnega vprašanja (splošno)

Graf 8: Analiza splošnega uspeha učencev

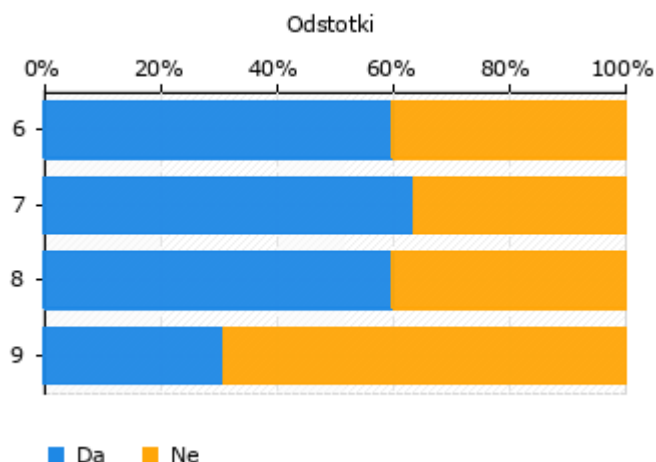
Odzivi na vprašanje so bili zelo mešani. 54 % anketirancev je nanj odgovorilo pravilno (materni jezik), od tega je bilo 35 % devetošolcev in 31 % sedmošolcev. Na vprašanje so pričakovano najslabše odgovorili učenci šestega razreda, saj je pravilni odgovor izbrala le tretjina učencev.

Struktura 6. anketnega vprašanja glede na razred

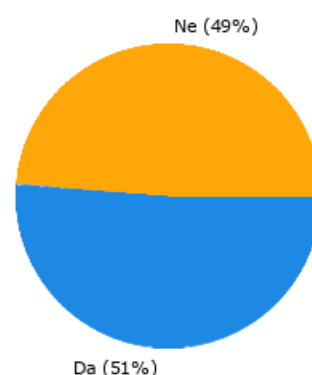
Ali meniš, da bi lahko pri rednem pouku slovenščine, zgodovine ali geografije uvedli več ur o položaju in ohranjanju slovenščine med zamejci?

Tabela 7: Analiza 6. anketnega vprašanja glede na razred

Razred	Da	Ne	Skupaj
6.	9	6	15
7.	14	8	22
8.	9	6	15
9.	8	18	26
Skupaj	40	38	78

Graf 9: Analiza 6. anketnega vprašanja glede na razred

Graf 10: Splošna analiza 6. anketnega vprašanja

Najpogostejši razlogi

Tabela 8: Največkrat navedeni razlogi

Za uvedbo	Proti uvedbi
– zanimivo in poučno	– tema ni zanimiva
– več znanja o temi	– menim, da vemo dovolj
– bujenje narodne zavesti	– preveč ur
– spoznavanje kulture	
– vedoželjnost	
– naša odgovornost	

Vprašanje je bilo odprtega tipa, učenci so navajali najrazličnejše odgovore. Razvidno je, da si jih dobra polovica (51 %) želi dodatnih ur o položaju in

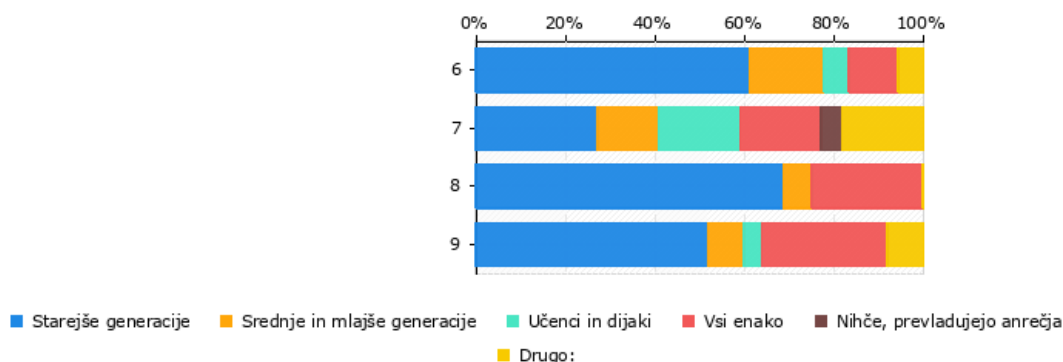
ohranjanju slovenščine med zamejci. Učenci, ki se z uvedbo strinjajo, so to podkrepili z raznimi argumenti.

Struktura 7. anketnega vprašanja glede na razred

Kdo po tvojem mnenju ohranja in uporablja slovenščino (naj)pogosteje:

Tabela 9: Analiza 7. anketnega vprašanja glede na razred

Razred	Starejše generacije	Srednje in mlajše generacije	Učenci in dijaki	Vsi enako	Nihče, prevladujejo anrečja	Skupaj
6.	11	3	1	2	0	19
7.	6	3	4	4	1	22
8.	11	1	0	4	0	16
9.	13	2	1	7	0	26
Skupaj	47	9	6	17	1	83

Graf 11: Analiza 7. anketnega vprašanja glede na razred

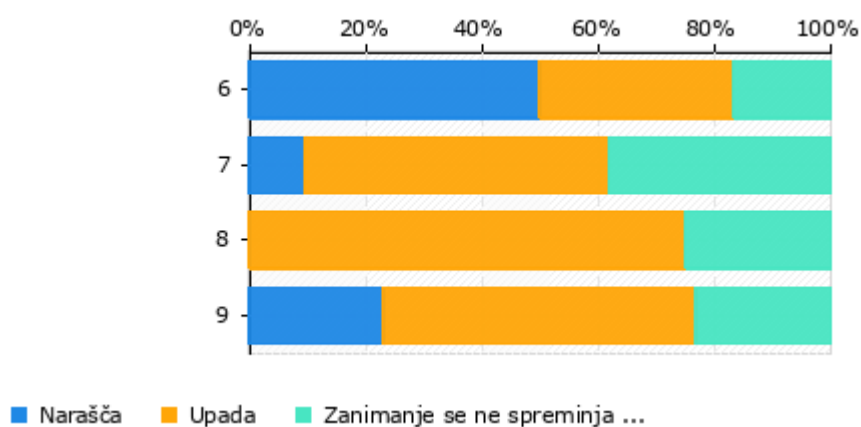
Večinsko mnenje anketirancev, tj. 56%, je uporabo slovenščine in njeno ohranjanje pripisalo starejši generaciji, kar me ni presenetilo. Približno ena petina osnovnošolcev meni, da je ohranjanje slovenščine enako ohranjeno pri vseh generacijah.

Struktura 8. anketnega vprašanja glede na razred

Meniš, da zanimanje za učenje slovenščine v zamejstvu upada ali narašča?

Tabela 10: Analiza 8. anketnega vprašanja glede na razred

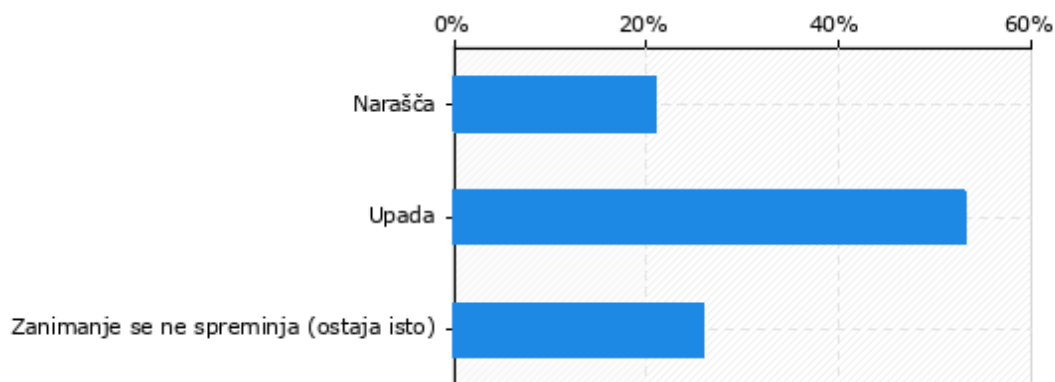
Razred	Narašča	Upada	Zanimanje se ne spreminja (ostaja isto)	Skupaj
6.	9	6	3	18
7.	2	11	8	21
8.	0	12	4	16
9.	6	14	6	26
Skupaj	17	43	21	81

Graf 12: Analiza 8. anketnega vprašanja glede na razred

Le tretjina šestošolcev in več kot polovica učencev v višjih razredih meni, da zanimanje za slovenščino med zamejci upada. Kar četrtna ostalih je mnenja, da se zanimanje ne spreminja.

Struktura 8. anketnega vprašanja (splošno)

Graf 13: Splošna analiza 8. anketnega vprašanja

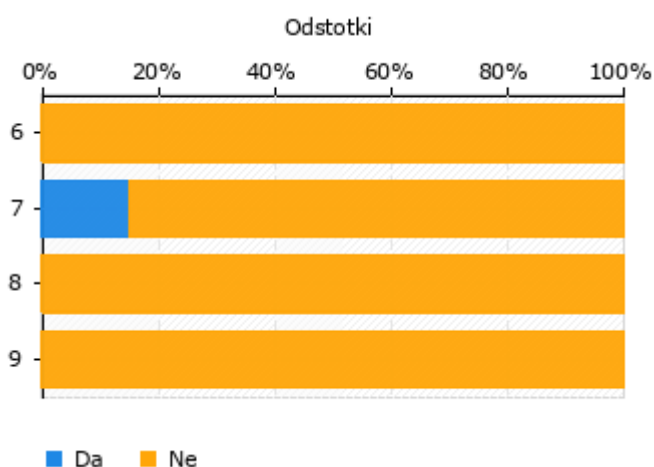
Odgovori so me dokaj presenetili, sploh zaradi odgovorov, ki so jih učenci podali v prejšnjih vprašanjih. Presenetljivo veliko (20 % učencev) meni, da zanimanje za učenje slovenščine med zamejci narašča. Le polovica (53 % učencev) se zaveda resnosti problema o upadanju zanimanja za učenje slovenščine.

Struktura 9. anketnega vprašanja glede na razred

Ali poznaš katerega od zamejskih medijev ali društev, ki ohranja slovenščino?

Tabela 11: Analiza 9. anketnega vprašanja glede na razred

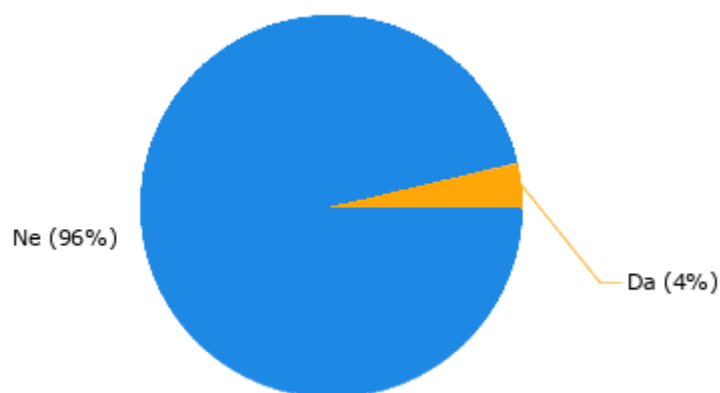
Razred	Da	Ne	Skupaj
6.	0	18	18
7.	3	17	20
8.	0	16	16
9.	0	26	26
Skupaj	3	77	80

Graf 14: Analiza 9. anketnega vprašanja glede na razred

Pričakovala sem, da bo vsaj nekaj učencev navedlo nekaj medijev oz. društev, sploh devetošolci. Sicer so možnost »da« označili trije sedmošolci, ampak ker nihče ni navedel medija oz. društva, sem predvidevala, da odgovor ni resničen.

Struktura 9. anketnega vprašanja (splošno)

Graf 15: Splošna analiza 9. anketnega vprašanja

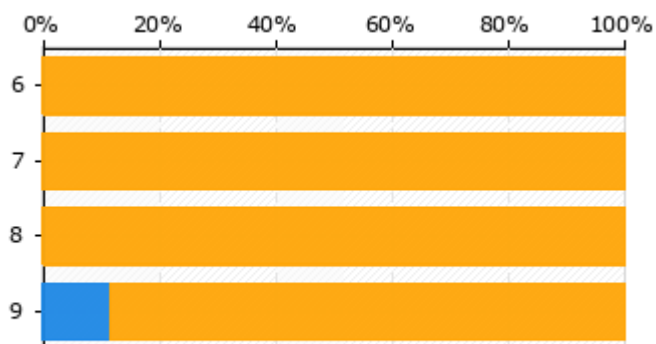
4 % anketirancev je izjavilo, da pozna vsaj en medij oz. društvo, ki deluje v zamejstvu. Nihče ni navedel imena, zato lahko zagotovo predvidevam, da nihče ne pozna medija oz. društva, ki deluje med zamejci.

Struktura 10. anketnega vprašanja glede na razred

Ali poznaš katerega znanega zamejskega Slovenca (npr. književnika)?

Tabela 12: Analiza 10. anketnega vprašanja glede na razred

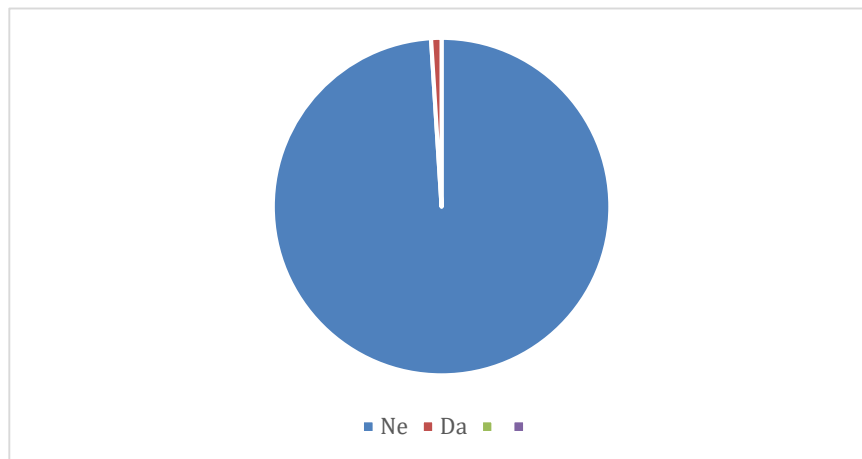
Razred	Da	Ne	Skupaj
6.	0	18	18
7.	0	21	21
8.	0	16	16
9.	3	23	26
Skupaj	3	78	81

Graf 16: Analiza 10. anketnega vprašanja glede na razred

Tudi pri tem vprašanju so trije učenci napisali, da poznajo vsaj enega znanega zamejskega Slovenca. To je potrdil le eden, ki je omenil književnika Borisa Pahorja, čeprav ni omenil, s čim se ukvarja.

Struktura 10. anketnega vprašanja (splošno)

Graf 17: Splošna analiza 10. anketnega vprašanja

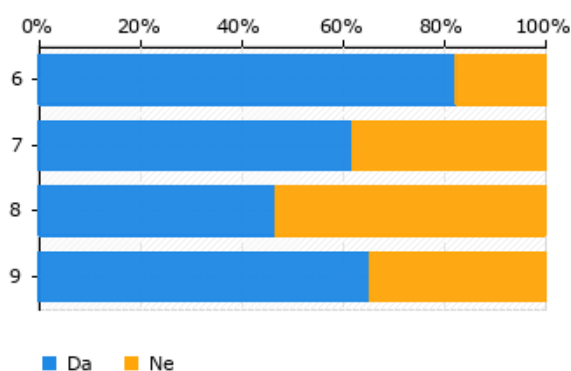
Kot omenjeno, je le en učenec, ki je obkrožil »da«, potrdil in omenil znanega slovenskega zamejca. Takšen odziv sem nekako pričakovala in nad njim nisem bila presenečena.

Struktura 11. anketnega vprašanja glede na razred

Meniš, da je (zdravstvena) epidemija posegla na področje (zamejskega šolstva)?

Tabela 13: Analiza 11. anketnega vprašanja glede na razred

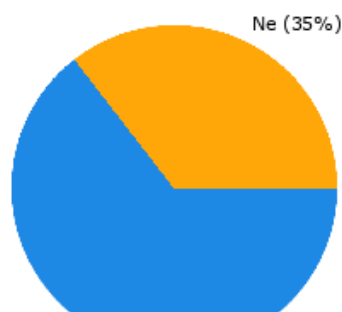
Razred	Da	Ne	Skupaj
6.	14	3	17
7.	13	8	21
8.	7	8	15
9.	17	9	26
Skupaj	51	28	79

Graf 18: Analiza 10. anketnega vprašanja glede na razred

Čeprav se vsi anketiranci dobro zavedajo posega epidemije v zamejsko šolstvo, me je pri pregledovanju odgovorov presenetilo, da največji delež anketirancev (82 %), ki meni, da je epidemija posegla v področje zamejskega šolstva, predstavljajo šestošolci, najmanjšega pa osmošolci (46 %).

Struktura odgovorov 11. anketnega vprašanja (splošno)

Graf 19: Analiza 11. anketnega vprašanja glede na razred

Čeprav se večina učencev zaveda resnosti posega zdravstvene epidemije v zamejsko šolstvo, je odstotek tistih, ki se ne, še vedno dokaj visok (35 %).

Struktura najpogostejših odgovorov 12. anketnega vprašanja

Glede na izbrani odgovor a) ali b), pojasni, kako je epidemija posegla v šolstvo oz. zakaj ni.

Tabela 14: Najpogostejši odgovori 12. anketnega vprašanja

Zakaj je posegla?	Zakaj ni posegla?
– okrnjenost jezika	– učenci se še vedno učijo slovensko
– zmanjšanje stika s slovenščino	– nič se ni spremenilo
– manjše zanimanje za učenje	– vse poteka enako kot prej
– slabše razumevanje snovi	
– posvečanje državi (pomanjkanje časa za slovenščino)	

Pri pregledovanju sem izločila veliko odgovorov, saj je veliko anketirancev vprašanje razumelo napačno in odgovorilo, kako je epidemija vplivala nanje in na področje slovenskega šolstva ali pa so odgovorili nerealno (npr. da zamejci zaradi pandemije niso mogli obiskovati šol v Sloveniji). Odgovori tistih, ki so vprašanje razumeli pravilno, so večinoma zajemali okrnjenost jezika, pozabljanje na slovenščino zaradi zdravstvene epidemije. Ostali večinoma menijo, da pouk slovenščine v zamejstvu poteka enako.

4 SKLEPNE UGOTOVITVE

Hipoteze sem zastavila na podlagi predvidevanj, ki sem jih imela glede na (takratno) znanje oz. mišljenje o položaju zamejcev. Hipoteze sem potrdila ali ovrgla predvsem na podlagi odgovorov intervjujev s svetovalkami Zavoda RS za šolstvo in rezultatov ankete, ki sem jo izvedla med učenci od šestega do devetega razreda.

H 1: Slovenska literatura je v zamejskih knjižnicah dobro zastopana.

Raziskovalna naloga obsega raziskavo problema v treh državah, v katerih zamejci na področju knjižničarstva delujejo različno, zato je hipoteza delno potrjena. Iz intervjujev sem razbrala, da si v Italiji želijo imeti več knjig. Skrb je prepuščena posameznim šolam, deloma pa zato skrbita tudi Zavod RS za šolstvo in Društvo Bralna značka Slovenije. Na Madžarskem je sicer knjig dovolj, a žal primanjkuje bralcev. V Avstriji ima vsaka dvojezična šolska ustanova lastno knjižnico, kjer je možno dobiti slovensko literaturo. Večja slovenska knjižnica deluje v okviru Slovenskega mladinskega doma v Celovcu. Prišla sem do zaključka, da je za literaturo pozitivno poskrbljeno v Avstriji in na Madžarskem, pomanjkljivo pa v Italiji.

H 2: Zanimanje za učenje slovenščine se v zadnjem desetletju zmanjšuje.

Hipoteza je potrjena. V vseh obmejnih državah je opazen manjši upad za zanimanje učenja slovenščine. V Italiji npr. je bil opazen izrazit porast med letoma 2005 in 2010, kasneje pa je prišlo do upada. Statistični podatki na Madžarskem kažejo, da je vpis k jeziku slovenščine višji, a je žal vsako leto manj govorcev. Tudi v Avstriji je opazen upad.

H 3: Slovenščina se ohranja predvsem pri starejših generacijah, pri mlajših se izgublja.

Hipoteza je potrjena. Slovensko narečje se ohranja predvsem pri starejših generacijah, pri mlajših pa so opazne prvine tujega jezika. Tako v Italiji mladina večinoma uporablja italijanske kalke, besede in pogovorni jezik. Tudi na Madžarskem narečje ohranjajo starejše in najstarejše generacije, medtem ko je pri mladih dominanten jezik madžarščina, pri najmlajših tudi edini jezik. Nič drugače ni v Avstriji.

H 4: Osnovnošolci o slovenskih zamejcih vedo le osnovne podatke.

Hipoteza je delno potrjena. Analiza ankete je pokazala, da je 45 % učencev pri zapisovanju obmejnih držav pozabilo na vsaj eno državo. Učenci znajo razvrstiti kraj glede na državo, več kot polovica ve, da je slovenščina zamejcem materni jezik, da jo najpogosteje ohranjajo starejše generacije, zavedajo se upada učenja slovenščine. Nepoznavanje področja se je večinoma pokazalo le ob naštevanju zamejskih društev in organizacij.

H 5: Zdravstvena epidemija je negativno posegla v pouk slovenščine v zamejstvu.

Hipoteza je potrjena. Svetovalke menijo in opažajo spremembe predvsem pri tistih, katerih edini stik s slovenščino je šola. Na Madžarskem je bila slovenščina pozabljena in odrinjena v ozadje, prednost je dobil madžarski jezik, šole niso bile pripravljene na pouk na daljavo. Podobno je bilo tudi v Avstriji, kjer so bili odpovedani številni seminarji in izobraževanja za učence in učitelje. Tako so bili slovenski zamejci skoraj ali celotno prikrajšani pri učenju slovenskega jezika.

5 ZAKLJUČEK

Na samem začetku raziskovanja sem čutila željo po znanju, hkrati pa so me spreletavali strahovi, saj sem obsežno raziskovala v treh državah, nekatere načrte pa mi je prekrižalo delo na daljavo. Z mentorjevimi nasveti in spodbudami je delo steklo brez težav, za kar sem zelo hvaležna.

Zaradi epidemiološke situacije je raziskovalno delo potekalo drugače, kot če bi se naloge lotila kakšno leto prej. Posledično sem večino dela opravila s pomočjo spleta, kar je imelo tako negativne kot pozitivne posledice, npr. ob objavi spletne ankete me je skrbelo, ali bodo učenci ob reševanju uporabljali spletne vire, lažje pa je bilo zbirati rezultate anketnega vprašalnika na enem mestu. Pridobila sem nova znanja pri uporabi programa Word, predvsem pri oblikovanju preglednic.

Med pridobivanjem podatkov nisem imela veliko težav, ker je večina raziskovanja potekala po spletu. Čeprav sem na odgovor ene izmed delavk na Zavodu RS za šolstvo čakala dlje, so bile vse zelo prijazne, komunikativne in postregle z veliko informacijami. Četudi niso znale odgovoriti na kakšno vprašanje, so mi svetovale, kje odgovor lahko poiščem ali dodale kakšen članek.

Pri zbiranju splošnih podatkov mi je bil v veliko pomoč portal GOV.SI, kjer je delovanje vseh zamejskih manjšin opisano podrobno in sistematično. V veliko pomoč so mi bile tudi spletne strani zamejskih društev in organizacij.

Intervjuji so mi bili posebej zanimivi, sploh opisi, kako deluje zamejsko šolstvo. Z njihovo pomočjo sem se lahko »sprehodila« čez slovensko mejo med zamejce. Prav tako so predstavljali glavni vir odločitve, ali bom hipotezo potrdila oz. ovrgla.

Pri raziskovanju je bilo tako oblikovanje spletne ankete kot pregledovanje odgovorov učencev izredno zanimivo. Ob objavi ankete me je skrbelo, da bodo

učenci pri reševanju uporabljali svetovni splet, a sem ob pregledu odgovorov ugotovila, da temu ni bilo tako, saj bi bili odgovori potem precej drugačni. Seveda pa je spletna anketa prinesla tudi številne prednosti, npr. program 1ka mi je omogočil hitro štetje rezultatov in oblikovanje preglednic ter grafov. Ob pregledu odgovorov me je razžalostilo, da je bila več kot polovica anket neveljavnih, saj učenci niso odgovorili na vsa vprašanja in sem jih zato morala ovreči. Vprašanje, ki sem ga označila za najenostavnejše, me je najbolj presenetilo, saj je skoraj polovica učencev naštela le tri obmejne države. Še posebej me je presenetil tisti učenec, ki je navedel zamejskega pisatelja Borisa Pahorja.

Slovenščina se ne uporablja le znotraj slovenske meje, zato bi si želela, da bi pri pouku o tej temi večkrat spregovorili in se vanjo poglobili. Med zamejce, posebej mlajše, bi lahko pristojne institucije posredovale več slovenske literature. Menim, da bi bilo ohranjanje slovenščine s pomočjo zapisane besede in kvalitetnega poučevanja veliko lažje.

Raziskovanje je bilo zaradi obsežnosti dokaj naporno, a mi je bilo v veliko veselje, saj sem razširila svoje znanje in pridobila nove poglede na rabo slovenščine onkraj državne meje.

6 VIRI IN LITERATURA

1. Kosi, Jernej : MI zamejci: oddaja na TV AS Murska Sobota. TV AS Murska Sobota PRAK d. o. o. 2018.
2. Mlakar, Andrej: Slovenija: zamejci. Pegaz film – Založništvo, d. o. o.. Ljubljana. 2012.
3. Radilović, Darja.: Slovenski zamejci in njihova društva: diplomsko delo Ljubljana. 2011.
4. Zamejci v Avstriji: <https://www.gov.si teme/slovenci-v-avstriji/>, dostop 30. 10. 2020
5. Zamejci v Italiji: <https://www.gov.si teme/slovenci-v-italiji/>, dostop 30. 10. 2020
6. Zamejci na Madžarskem: <https://www.gov.si teme/slovenci-na-madzarskem/>, dostop 30.10. 2020
7. Jezikovna politika: <https://jezikovna-politika.si/izobrazevanje/zamejci-zdomci-izseljenci/>, dostop 14. 11. 2020
8. Zamejci:
<https://fran.si/iskanje?FilteredDictionaryIds=130&View=1&Query=zamejec>, dostop 5. 12. 2020
9. Članki o zamejcih: <https://www.dnevnik.si/tag/zamejski%20slovenci>, dostop 20. 1. 2021

VIRI SLIK

1. <https://www.jezikovna-politika.si/wp-content/uploads/2015/12/zemljevid.jpg>
2. https://eucbeniki.sio.si/geo9/2598/Na_Koroskem_21-22_okt_2011_112.jpg
3. https://eucbeniki.sio.si/geo9/2598/IMG_2314.JPG
4. <https://eucbeniki.sio.si/geo9/2598/casopis-italija.jpg>
5. <https://eucbeniki.sio.si/geo9/2598/Porabje.JPG>

7 PRILOGE

7.1 ANKETNI VPRAŠALNIK ZA UČENCE

ANKETNI VPRAŠALNIK

Pozdravljeni, sem Tea Belak, učenka 9. razreda. Pripravljam raziskovalno nalogo, s katero želim ugotoviti, kakšna sta položaj in raba slovenščine v zamejstvu. Anketo sem pripravila z namenom, da preverim vaše splošno znanje o položaju slovenščine med slovenskimi zamejci. Prosim te, da rešiš spletni vprašalnik in mi pomagaš pri raziskovanju. Za iskrene odgovore se ti zahvaljujem.

1. Spol: a) moški b) ženski

2. Razred, ki ga obiskuješ: _____

3. V katerih državah živijo slovenski zamejci?

4. V kateri državi se nahajajo navedeni kraji?
 - a) Devin, Videm, Trst: _____
 - b) Radgona, Celovec: _____
 - c) Gornji Senik, Monošter: _____

5. Slovenščina je za pripadnike slovenskih manjšin (zamejske Slovence):
 - a) drugi jezik c) materni jezik
 - b) jezik okolja č) tuji jezik

6. Ali meniš, da bi lahko pri rednem pouku slovenščine, zgodovine in geografije uvedli več ur o položaju in ohranjanju slovenščine med zamejci?
 - a) Da. Zakaj?

b) Ne. Zakaj?

7. Kdo po tvojem mnenju ohranja in uporablja slovenščino (naj)pogosteje?

- a) Starejše generacije
- b) Srednje in mlajše generacije
- c) Učenci in dijaki
- d) Vsi enako
- e) Nihče, prevladujejo narečja
- f) Drugo: _____

8. Meniš, da zanimanje za učenje slovenščine v zamejstvu upada ali narašča?

- a) Narašča
- b) Upada
- c) Zanimanje se ne spreminja (ostaja isto)

9. Ali poznaš katerega od zamejskih medijev ali društev, ki ohranja slovenščino?

- a) Da. Katero?

- b) Ne.

10. Ali poznaš katerega znanega zamejskega Slovenca (npr. književnika)?

11. Meniš, da je (zdravstvena) epidemija posegla na področje slovenskega (zemejskega) šolstva?

- a. Da.
- b. Ne.

Glede na izbrani odgovor a) ali b), pojasni, kako je epidemija posegla v šolstvo oz. zakaj ni.

Hvala za sodelovanje.